

ACRECREVIEW №1/2024

ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

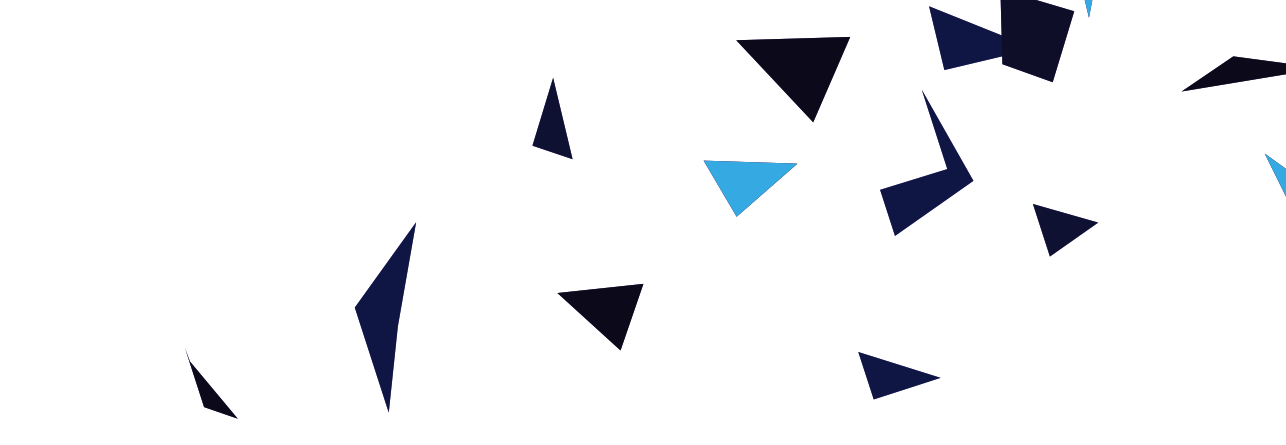
Автор:

Тетяна Олексіюк – українська експертка з питань доступу до публічної інформації та регулювання відкритих даних. Її значний практичний досвід включає адвокацію, викладання та консультування щодо національного законодавства та міжнародних стандартів у сфері доступу до інформації. У 2022 році була обрана членом та віце-президенткою Access Info Group - міжнародної Групи спеціалістів з доступу до офіційних документів (згідно Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів). Тетяна Олексіюк є експерткою Ради Європи та ПРООН в Україні та бере активну участь у міжнародних професійних мережах. Вона вносить значний внесок у покращення законодавства та адміністративної практики доступу до інформації як на центральному, так і на місцевому рівнях, активно консультує основних стейкхолдерів доступу до інформаційної сфери в Україні.

Тетяна є практикуючою адвокаткою, членом Комітету Національної Асоціації адвокатів України з медіа та рекламного законодавства, супроводжувала справи щодо доступу до публічної інформації у Європейському суді з прав людини. Проводила численні тренінги для активістів, суддів, журналістів, представників органів влади та Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Тетяна є авторкою численних публікацій з питань доступу до інформації, посібників, рекомендацій, навчальних курсів та експертних висновків для органів державної влади.

Відповідальна за випуск:

Крістіна Хамбекова,
аналітикиня ACREC.

ЗМІСТ

1. Резюме.....	4
2. Методологія дослідження.....	5
3. Вступ.....	6
4. Передумови.....	7
5. У перші місяці повномасштабної збройної агресії проти України.....	9
6. Закриті відкриті дані.....	11
7. Доступ до інформації у 2022–2023 роках.....	13
8. Прозора відбудова.....	15
9. Підсумки та рекомендації.....	17
10. Джерела.....	19

РЕЗЮМЕ

Доступ до вчасної, повної та об'єктивної публічної інформації є нарізним каменем демократичного врядування, складно переоцінити його вплив на журналістську діяльність, протидію корупції та навіть на щоденне життя українських громадян. До початку повномасштабної агресії Україна активно розвивала й захищала право на доступ до інформації на міжнародному та національному рівнях, демонструючи лідерські позиції в законодавстві та практичних заходах щодо гарантування цього права. Громадянське суспільство не втратило своїх здобутків у доступі до інформації і в непростий воєнний час, поєднуючи просвітництво й контроль у цій сфері. Доступ до публічної інформації, зокрема тієї, яку розпорядники повинні оприлюднювати у формі відкритих даних, відіграє критичну роль у забезпеченні прозорого врядування, допомагаючи забезпечити підзвітність процесів і сприяючи ефективній та справедливій відбудові країни. Однак вирішальним чинником у забезпеченні доступу до інформації є не лише цифрові технології, а й кваліфікація та здатність посадовців оцінювати суспільний інтерес до інформації. І громадські організації повною мірою виконали свою важливу роль через адвокацію, моніторинг та навчання, розбудовуючи таким чином залученість і довіру всередині суспільства. Цей аналітичний документ має на меті вивчення внеску громадянського суспільства в забезпечення доступу до публічної інформації в контексті повномасштабної збройної агресії проти України, містить огляд викликів, що постали перед громадянським суспільством, а також досягнень громадських організацій та ініціатив у сфері доступу до інформації в період, що передував повномасштабній збройній агресії, та протягом 2022–2023 років. Дослідження також пропонує рекомендації ключовим стейкхолдерам: розпорядникам публічної інформації та представникам громадянського суспільства.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження має на меті вивчення ролі громадянського суспільства в забезпеченні доступу до публічної інформації в контексті повномасштабної збройної агресії Російської Федерації (РФ) проти України, містить огляд викликів, що постали перед громадянським суспільством, а також досягнень громадських організацій та ініціатив у сфері доступу до інформації в період, що передував повномасштабній збройній агресії РФ, та протягом 2022–2023 років.

Методологія дослідження охоплює історичний та порівняльно-правовий методи і базується на відкритих публікаціях, оглядові законів і судової практики у сфері захисту права на доступ до інформації. Результат дослідження містить огляд досягнень і викликів у забезпеченні права на інформацію в Україні та фокусується на внескові неурядових організацій та громадських активістів на кожному з етапів. Аналіз ґрунтується, зокрема, на результатах досліджень, моніторингов, висновках громадських обговорень і поточних законодавчих ініціативах у сфері доступу до інформації. Дослідження також бере до уваги регіональний рівень проблематики, базуючись на результатах двох усеукраїнських оцінок стану забезпечення інформаційних прав у період дії воєнного стану, проведених незалежними моніторами за підтримки Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У підсумку дослідження містить рекомендації для розпорядників публічної інформації та громадських активістів у цій сфері.

ПЕРЕДУМОВИ

На міжнародному рівні право на пошук інформації було встановлено ще у статті 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [1], згодом у статті 10 Європейської конвенції з прав людини [2]. Захист права отримувати інформацію, гарантований згаданими вище міжнародними актами, надавався переважно запитувачам зі спеціальним статусом і роллю в суспільстві – громадським активістам, журналістам, активним дописувачам соціальних мереж. Це право набуло розвитку через практику Комітету ООН з прав людини [3] та Європейського суду з прав людини, який у 2016 році виніс рішення в пілотній справі «Угорська Гельсінська спілка проти Угорщини» [4], після чого значну кількість справ проти України щодо доступу до публічної інформації було вирішено на користь скаргників – громадських активістів і журналістів. У 2020 році Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про доступ до офіційних документів [5]. Не вдаючись до докладного юридичного аналізу цього міжнародно-правового документа, варто передовсім наголосити на його внесок у міжнародне визнання права кожного, без необхідності пояснювати причини запиту та мету отримання інформації, на доступ до інформації про діяльність органів державної влади.

Право на вільне отримання, поширення та використання інформації є конституційним правом громадян

України. Воно первинно було гарантоване в частині 2 статті 34 та додатково закріплене частиною 2 статті 50, статтями 57 та 84 Конституції України [6], розвинуте в Законі України «Про інформацію» [7] та остаточно окреслене й розвинуте в Законі України «Про доступ до публічної інформації» [8]. До початку повномасштабної збройної агресії РФ Україна посідала лідерські позиції в Європі з якості законодавства про доступ до публічної інформації [9], а її громадянське суспільство демонструвало найкращі практики у забезпеченні цього права.

Значний внесок в утвердження загального права на доступ до інформації в Україні зробили неурядові організації, які адвокатували за ратифікацію Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів, проводили моніторинги стану забезпечення права на доступ до інформації державними органами та органами місцевого самоврядування на центральному та регіональному рівнях, розробляли навчальні матеріали й проводили тренінги для державних службовців і активістів, а також подавали до судів позови й підтримували стратегічні судові справи в цій сфері. Попри тривалість у часі, це давало результати, наприклад, ініційовані та підтримані громадськими організаціями перед Європейським судом з прав людини справи «Центр демократії та верховенства права проти України»

[10] та «Східноукраїнський центр громадських ініціатив проти України» [11]. Ці справи розвинули підходи Європейського суду з прав людини до визначення публічної інформації та інформації, що становить вагомий суспільний інтерес. Варто згадати й прогрес України щодо оприлюднення відкритих даних: як свідчать міжнародні рейтинги, Україна забезпечила його на найвищому рівні [12].

Отже, загалом на момент початку повномасштабної збройної агресії РФ Україна посідала лідерські позиції в Європі щодо якості законодавства про доступ до інформації і в забезпеченні прозорості та підзвітності державних органів через інструменти доступу до публічної інформації.

У ПЕРШІ МІСЯЦІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У перші дні повномасштабної збройної агресії майже всі відчували брак інформації. У дослідженні онлайн-видання «Тексти» [13] нестачу офіційної інформації про воєнні загрози окупантів і шляхи евакуації названо як одну з причин, яка призвела до загибелі значної кількості цивільних мешканців північно-західної Київщини. Реакція органів державної влади та місцевого самоврядування була радше інстинктивною: на офіційних вебсайтах актуальна інформація про поточні події майже не з'являлася, натомість окремі розпорядники закрили доступ на свої офіційні вебсайти, мотивуючи це загрозами кібератак і поширення неправдивих відомостей через їхні офіційні сайти.

Серед центральних органів влади спостерігалася подібна тенденція, а саме: 24 лютого 2022 року Міністерство юстиції України закрило доступ до публічних реєстрів (наприклад, Єдиного реєстру судових рішень), Міністерство цифрової трансформації закрило доступ до Єдиного порталу відкритих даних, значна кількість розпорядників ухвалили розпорядження про припинення надання інформації у відповідь на інформаційні запити та видалили частину публічної інформації з офіційних вебсайтів, на що відразу ж звернув увагу Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [14].

Подібною була ситуація і щодо забезпечення права на доступ до інформації через надання відповідей на інформаційні запити: значна частина суб'єктів владних повноважень – розпорядників публічної інформації – або ігнорували запити, або ж відповідали, що до розгляду запитів застосовується відстрочення з огляду на воєнний час. Наприклад, Рада суддів України 25 березня 2022 року ухвалила Рішення № 11, у якому, окрім іншого, порадила адміністраціям судів застосовувати відстрочення до всіх інформаційних запитів і негайно направляти копію запитів Службі безпеки України для ретельної перевірки запитувачів [15].

Здавалося б, державні органи мали би бути готові до такого стрес-тесту, адже період коронакризи слугував добрим уроком для посадових осіб, відповідальних за доступ до інформації, стосовно того, як організувати дистанційну роботу щодо інформаційних запитів і наповнення вебсайтів. У підвищенні кваліфікації відповідальних посадових осіб-розпорядників допоміг громадський сектор, провівши відповідне оцінювання та надавши рекомендації за результатами моніторингів 2020–2021 років [16], які було широко висвітлено на численних тренінгах для державних службовців різного рівня.

Однак, незважаючи на попередній

досвід, наприкінці лютого 2022 року громадяни відчували негативні наслідки обмеження офіційної інформації, тож уже через декілька місяців розпочалися гарячі дебати про доцільність подібних обмежень. Представники громадськості не заперечували, що в період дії правового режиму воєнного стану можуть застосовуватися суворіші обмеження на доступ до інформації окремих категорій (наприклад, інформації про розташування, пересування та забезпечення військових підрозділів тощо), проте наполягали на неухильному дотриманні норм законодавства про доступ до публічної інформації, зокрема необхідності застосування передбаченого законом юридичного механізму для обмеження доступу до інформації – трискладового тесту [17], або, як його ще називають у наукових колах, тесту на публічний інтерес. Він передбачає, що будь-яке обмеження доступу до інформації має відбуватися відповідно до закону та в такий спосіб, щоб збалансувати захист інших охоронюваних законом інтересів (наприклад, захист національної безпеки або громадського порядку) з правом громадськості отримати доступ до інформації про діяльність державних органів. Однак окремі розпорядники, посилаючись на положення статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», відмовляли в доступі до інформації з огляду на воєнний стан (див., наприклад, Рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 1 вересня 2022 року у справі № 120/4770/22 [18]), що, на їхню думку, було законною причиною для застосування відстрочки до

адресованих їм інформаційних запитів. Такий підхід явно суперечив закону, адже відстрочку можна застосовувати лише до кожного окремого запиту.

Варто зазначити, що, безперечно, не йдеться про органи влади на територіях, які зазнали окупації або розташовані в безпосередній близькості до лінії фронту. Звісно, вимоги до таких розпорядників щодо забезпечення інформаційних прав можуть бути нижчими, проте, з іншого боку, саме таким розпорядникам публічної інформації потрібно докласти всіх зусиль для того, щоб надавати мешканцям своїх громад хоча б мінімально необхідну інформацію, наприклад, про пункти видачі гуманітарної допомоги або режим обмеження пересування в комендантську годину. Своєю чергою, керуючись чинним законодавством і найкращими міжнародними стандартами у сфері доступу до публічної інформації (наприклад, напрацюваннями, викладеними у Цванських принципах [19]), центральні органи державної влади повинні були взяти на себе керівну й координувальну роль щодо організації забезпечення доступу до інформації.

Хай там що, оговтавшись після першого шоку, громадянське суспільство почало все частіше запитувати публічну інформацію та закликати органи влади належно виконувати свої обов'язки щодо її оприлюднення на офіційних вебсайтах.

ЗАКРИТІ ВІДКРИТІ ДАНІ

Виклики воєнного часу не змінили зацікавленості громадськості й у відкритих даних – одному з найперспективніших і найвагоміших аспектів доступу до публічної інформації. Від самого початку повномасштабної збройної агресії РФ уряд України ухвалив рішення про закриття Єдиного порталу відкритих даних і практично всіх публічних реєстрів, виправдовуючи це браком часу на пошуки виваженого диференційованого підходу. Таке рішення відразу ж викликало гостру критику громадянського суспільства, адже не видавалося логічним щонайменше з двох причин: по-перше, Закон України «Про доступ до публічної інформації» забороняв обмежувати в доступі публічну інформацію, яка була правомірно поширена раніше [20]; по-друге, публічні реєстри залишалися відкритими для тих приватних підприємств, які придбали доступ до них через платні сервіси. Отже, виникли обґрунтовані сумніви щодо доцільності й пропорційності накладених обмежень. Наприклад, обмежений у доступі Єдиний реєстр судових рішень і далі був доступним для тих, хто придбав послуги платного сервісу «Ліга», а Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань увесь час, починаючи з 24 лютого 2022 року, був доступний на платній основі тим, хто купив у Міністерства юстиції послугу доступу до цього реєстру через інструменти

прикладного програмного інтерфейсу (application programming interface, API) [21]. Обмежувальний підхід (заборонити – безпечніше, ніж дозволити) не виправдав себе на практиці, адже відмова українській громаді в доступі до реєстрів не перешкоджає ворогові знайти інформацію, однак, наприклад, блокує українським підприємцям можливість перевіряти кінцевих бенефіціарів економічних агентів задля виконання вимог закону про заборону транзакцій з російськими бізнесами. Закриття Єдиного порталу відкритих даних та публічних реєстрів з боку центральних органів влади стало поганим прикладом для органів влади регіонального рівня: моніторинг стану забезпечення інформаційних прав показав доволі низький рівень надання відповідей на запити та оприлюднення публічної інформації (серед якої і набори відкритих даних) на офіційних вебсайтах [22].

Активісти неформальної ініціати-ви *OpenUp* доклали чималих зусиль до того, щоб питання доступу до відкритих даних не зникло з порядку денного. Вони ініціювали низку відкритих обговорень [23], до яких запрошували представників Міністерства цифрової трансформації України та експертів із доступу до публічної інформації і відкритих даних. Критика рішення Міністерства цифрової трансформації з боку активістів була справедливою: певною мірою громадянське суспільство пого-

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ У 2022–2023 РОКАХ

Загалом, незважаючи на необхідність реагувати на нагальні виклики часу – допомогу біженцям і постраждалим, підтримку армії та ТРО, громадські організації та активісти не знижували свого інтересу до публічної інформації. Це й не дивно, адже доступ до публічної інформації є радше інструментом, правом, яке допомагає реалізувати інші права, контролювати бюджетні видатки та брати участь в ухваленні рішень. Як свідчить статистика Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, за 2022 рік кількість інформаційних запитів не зменшилася [26], а навіть зроста.

Внесок громадських організацій в утвердження права на доступ до інформації є надзвичайно великим. Розуміючи виклики, які постали перед розпорядниками, плінність кадрів та нестачу знань, громадські організації доклали зусиль до освіти й консультування посадовців, відповідальних за доступ до інформації. Наприклад, Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) провів у 2022 році серію тренінгів для органів державної влади та місцевого самоврядування, охопивши понад 2000 учасників [27]. Окрім цього, ЦЕДЕМ опублікував низку аналітичних матеріалів про особливості правового режиму доступу до публічної інформації під час війни [28] та про судову практику у спорах про доступ до інформації [29].

Відома в Україні медійна громадська організація «Платформа прав людини» видала серію аналітичних матеріалів [30] та провела низку тренінгів для журналістів і громадських активістів [31] про особливості реалізації права на доступ до інформації під час війни, зробивши вагомий внесок у захист права на доступ до публічної інформації.

Громадська організація «Тренінгово-консультаційний центр з доступу до інформації» надавала усні й письмові консультації щодо дотримання прав на інформацію, захист персональних даних та права на звернення. Центр долучився до аналітичної підтримки активістів, відповідальних осіб розпорядників та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, розробивши низку аналітичних матеріалів [32].

Реагуючи на виклики повномасштабної збройної агресії РФ, Тренінгово-консультаційний центр з доступу до інформації та громадська організація «Платформа прав людини» спільно підготували «Довідник із громадянських (особистих), політичних та інших прав людини в умовах воєнного стану» [33], який містить відповіді на поширені запитання щодо правозастосування публічних службовців і громадян у період правового режиму воєнного стану.

Український незалежний центр

ПРОЗОРА ВІДБУДОВА

Доступ до публічної інформації є вкрай важливим як під час війни, так і в період повоєнної відбудови країни. Кожен етап відбудови, як на загальнонаціональному, так і на місцевому рівнях, має відповідати найкращим стандартам щодо доступу громадян до інформації.

Щодо майбутньої відбудови України вже проведено чимало досліджень, розроблено документів стратегічного характеру, які, зокрема, містять застереження про необхідність забезпечення прозорості та підзвітності цього процесу. Проте за загальними словами мають слідувати чіткі й ефективні юридичні механізми, здатні перетворити декларацію на реальні важелі впливу. Тому громадський сектор не припиняє розроблення, обговорення та просування змін до законодавства, які б допомогли і розпорядникам, і запитувачам налагодити канали доступу до офіційної інформації. У 2023 році за підтримки Програми розвитку ООН в Україні незалежні монітори в усіх областях України [38] вдруге з початку повномасштабної збройної агресії РФ провели всеукраїнський моніторинг стану забезпечення інформаційних прав. З ініціативи громадських організацій практика проведення моніторингів у сфері доступу до публічної інформації триває в Україні з 2015 року і є не лише засобом громадського контролю, а й потужним освітнім та адвокаційним інструментом.

Отже, громадські організації докладають максимум зусиль до того, щоб просувати найкращі стандарти доступу до інформації у формі відкритих даних моніторити виконання та удосконалювати законодавство, яке дасть змогу створювати цифрові застосунки, щоб громадяни могли отримувати інформацію з офіційних джерел швидко й безкоштовно. Саме публічна інформація у формі відкритих даних є основою платформи DREAM [39] – цифрової екосистеми для підзвітнього управління відновленням. Публічна інформація у формі відкритих даних за допомогою комплексного аналітичного інструменту платформи DREAM дає можливість для відстеження показників ефективності за секторами, проєктами та фінансовими програмами, спрямованими на відбудову.

Справді, сучасний доступ до публічної інформації тісно пов'язаний із цифровізацією державного сектору, проте не збігається повністю з цим процесом. Переведення документообігу урядових установ у цифрові формати, дійсно, сприяє кращому доступу для журналістів, активістів та громадян, однак для питання про відкриття чи, навпаки, засекречення публічної інформації вирішальне значення має не формат, а зміст інформації. Рішення про задоволення чи відмову в інформаційному запиті ухвалює безпосередньо конкретний посадовець, який оцінює

суспільний інтерес у поширенні інформації та ймовірність настання шкоди від поширення такої інформації. Щоб ухвалити таке відповідальне рішення, уповноважений державний службовець повинен мати необхідну кваліфікацію. Спричинена війною плінність кадрів у розпорядників публічної інформації, необхідність вирішувати нагальні питання відбудови зруйнованої інфраструктури та забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб та інші виклики сьогодення негативно впливають на здатність розпорядників публічної інформації проводити збалансоване оцінювання та забезпечувати право на доступ до інформації. Однак це потрібно робити, адже відбудова України неможлива без зміцнення довіри між громадянами та урядом, а доступ до публічної інформації є головним елементом такої довіри.

ПІДСУМКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що, незважаючи на виклики воєнного часу, зацікавленість громадянського суспільства у використанні доступу до публічної інформації не зменшилася, а навпаки – набула додаткової гостроти. Цифри щорічних доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини свідчать про значну кількість скарг громадян через порушення їхнього права на доступ до інформації.

Унікальним аналітичним продуктом у цій сфері є Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо додержання конституційного права на інформацію в умовах дії правового режиму воєнного стану [40], оприлюднена восени 2023 року. Ця спеціальна доповідь – перша в Україні за 25 років діяльності інституції, яка стосувалася виключно забезпечення права на інформацію, – якнайкраще підкреслила важливість цього права під час війни.

Більшість із перелічених вище документів досліджували стан забезпечення права на доступ до публічної інформації з боку розпорядників – органів державної влади та місцевого самоврядування. Це природно, оскільки закон покладає обов'язки саме на них. До цих обов'язків входить належне створення, оброблення та поширення публічної інформації всіма передбаченими законом способами, доступними

для кожної зацікавленої особи. Тож усі рекомендації було скеровано розпорядникам. Ми лише узагальнимо, що **розпорядникам публічної інформації** слід щонайменше:

1. Вживати заходів для налагодження каналів комунікації із запитувачами, приймати інформаційні запити усіма можливими способами (звичайною та електронною поштою, усно, телефоном).
2. Належним чином вести облік наявної публічної інформації та оприлюднювати інформацію про таку систему обліку та наявні в ній документи.
3. Надавати повні та вчасні відповіді на інформаційні запити, відповідати на всі поставлені запитання по суті, не застосовувати необґрунтованих відстрочень і відмов у задоволенні запитів.
4. Виконувати обов'язки щодо оприлюднення публічної інформації на офіційних вебсайтах.
5. Виконувати інші передбачені законом обов'язки щодо забезпечення права на доступ до інформації, а саме: консультувати запитувачів за потреби, надавати доступ до засідань колегіальних органів, надавати можливість ознайомлюватися з документами в приміщенні розпорядника та ін.

Водночас **громадським організаціям та активістам**, щоб повною мірою реалізувати своє право на інформацію нині та в майбутньому, варто дослухатися до таких рекомендацій:

1. Рівень знань щодо доступу до інформації потрібно підвищувати не тільки розпорядникам, а й представникам громадянського суспільства, які запитують інформацію. Важливо правильно скласти інформаційний запит і сформулювати його питання. Для цього низка громадських організацій вже розробила навчальні матеріали, однак в останні роки фокус уваги в освіті змістився із запитувачів на розпорядників. Тож громадські організації, що працюють у сфері доступу до інформації, не мають забувати про необхідність регулярних тренінгів із доступу до інформації, які варто поєднувати з освітою щодо правового регулювання та використання відкритих даних.
2. Громадські активісти – запитувачі інформації – почасти втрачають зацікавленість у використанні інструментів доступу до інформації через відмови. Однак не варто зневірюватися, потрібно робити висновки, подавати нові запити й оскаржувати відмови. Інколи навіть відмова дає розуміння того, як правильно сформулювати наступний запит, і може бути використана для громадського контролю, тому важливо правильно й послідовно вивчити тему та сформулювати за-

пит. Не слід нехтувати можливістю оскарження до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, адже його представники реагують на порушення у сфері доступу до інформації і вживають усіх можливих заходів для забезпечення цього права.

3. Також важливим для громадського сектору є адвокатування відповідального ставлення громадських активістів до інформаційних запитів. Доступ до інформації – важливий інструмент демократичного врядування, потрібно використовувати його раціонально та виважено. Повторювані або беззмістовні запити, запити, які містять звинувачення чи образливу лексiku, не сприяють доступові до інформації, а навпаки – підривають авторитет громадянського суспільства й руйнують довіру громадян, перевантажують систему, зменшуючи її ефективність з погляду платника податків.

Без перебільшення можна сказати, що досвід України в забезпеченні права на доступ до публічної інформації є унікальним і заслуговує на всебічний ґрунтовний аналіз. Українці та українські неурядові організації довели свою готовність захищати не лише територію нашої незалежної держави, а й демократичні цінності, продемонструвавши, що доступ до інформації є обов'язковим чинником побудови довіри між державою та громадянами в цей непростий час.

ДЖЕРЕЛА

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, стаття 19.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Комітет ООН з прав людини. Зауваження загального характеру № 34 CCPR/C/GC/34, 12 вересня 2011 року.
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/453/31/PDF/G1145331.pdf?OpenElement>
4. Європейський суд з прав людини. Справа «Угорська Гельсінська спілка проти Угорщини» (Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary), Заява № 18030/11, Рішення від 8 листопада 2016 року, пункти 149–180.
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2218030/11%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-167828%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2218030/11%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-167828%22]})
5. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (Конвенція Тромсе).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Закон України «Про інформацію».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
8. Закон України «Про доступ до публічної інформації».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
9. Global RTI Rating.
<https://www.rti-rating.org/>
10. Європейський суд з прав людини. Справа «Центр демократії та верховенства права проти України» (Заява № 10090/16).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f18#Text
11. Справа «Східноукраїнський центр громадських ініціатив проти України» (Заява № 18036/13 та 13 інших заяв). Стислий виклад рішення від 05 жовтня 2023 року.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zakonodastvo/Shidno_Ukraine.pdf
12. Open Data Maturity Index.
<https://data.europa.eu/en/publications/open-data-maturity>

13. Тексти (онлайн-видання). Поворот не туди. Чому в перші дні війни значна частина мешканців північної Київщини й не думали евакуюватися.
<https://texty.org.ua/articles/109011/povorot-ne-tudy-chomu-v-pershi-dni-vijny-meshkanci-pivnichnoyi-kyyivshyny-i-ne-dumaly-evakuuyatysya/>
14. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Особливості оприлюднення публічної інформації на офіційних вебсайтах під час дії обмежень у зв'язку з впровадженням воєнного стану.
<https://cutt.ly/YwSQvNzz>
15. Рішення № 11 Ради суддів України від 25 березня 2022 року.
<https://rsu.gov.ua/uploads/news/richenarsu11250322-f68cadf705.pdf>
16. Програма розвитку ООН в Україні. Моніторинг стану виконання законодавства про доступ до публічної інформації у регіонах України у 2021 році.
<https://cutt.ly/0wA1AjEw>
17. Закон України «Про доступ до публічної інформації», частина 2 статті 6.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
18. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 01 вересня 2022 року у справі № 120/4770/22.
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106012624#>
19. Цванські принципи, Global Principles on National Security and the Right to Information (Tshwane Principles).
<https://www.justiceinitiative.org/uploads/bd50b729-d427-4fbb-8da2-1943ef2a3423/global-principles-national-security-10232013.pdf>
20. Закон України «Про доступ до публічної інформації», частина 3 статті 6.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
21. Відкрите звернення від RISE щодо повного відкриття ЄДР.
https://www.rise.org.ua/blog-ua/vidkrite-zvernennya-vid-rise-shchodo-povnogo-vidkrittya-iedr?fbclid=IwAR1CFW4evXoFG-90xqmkk_Tl2jHLLVsQP0lawV8eSokKVFj_aESZ2vli0c
22. Олексіюк Т. О., Кабанов О. М. Звіт про моніторинг забезпечення інформаційних прав в умовах воєнного стану 2022 року. Програма розвитку ООН в Україні.
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-01/A2PI_report_2022_final.pdf

23. Ініціатива OpenUp. Понад 3 000 наборів відкритих даних було приховано на порталі.
<https://openup.org.ua/2022/10/04/closed-data/>
24. Конференція закритих даних, опис події.
<https://www.facebook.com/events/286063537513894>
25. Постанова Кабінету Міністрів України № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
26. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2022 рік.
<https://ombudsman.gov.ua/report-2022/>
27. ГО «Центр демократії та верховенства права». ЦЕДЕМ провів тренінг з доступу до інформації в умовах війни.
<https://cedem.org.ua/news/trening-z-dostupu-2/>
28. ГО «Центр демократії та верховенства права». Обробка інформаційних запитів та оприлюднення публічної інформації: особливості та виклики воєнного часу.
<https://cedem.org.ua/analytics/dostup-viyna-osoblyvosti/>
29. ГО «Центр демократії та верховенства права». Обмеження доступу до публічної інформації під час війни: про що говорить судова практика?
<https://cedem.org.ua/analytics/dostupu-sudova-praktyka/>
30. ГО «Платформа прав людини». Підсумковий аналітичний звіт «Війна у цифровому вимірі та права людини».
https://ppl.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/vijna-u-czifrovomu-vimiri-ta-prava-lyudini_pidsumkovij-zvit.pdf
31. ГО «Платформа прав людини». Доступ до публічної інформації в умовах війни як інструмент журналістського розслідування. Анонс тренінгу.
<https://ppl.org.ua/dostup-do-publichnoyi-informaciyi-v-umovax-vijni-yak-instrument-zhurnalistskogo-rozsliduvannya.html>
32. ГО «Тренінгово-консультаційний центр з доступу до інформації», повідомлення на сторінці громадської організації у Facebook.
https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=347940394600706&id=100081542455691

acrec.org.ua